

Sumár – Encyklika *Magnifica Humanitas* *O ochrane ľudskej osoby v dobe umelej inteligencie*

Pápež Lev XIV.

Kľúčové myšlienky

dôstojnosť ľudskej osoby – civilizácia spoločnosti – sociálna náuka Cirkvi – obmedzenia, zraniteľnosť a vzťahy ako autentické prejavy ľudskosti – spoločné dobro, ľudské práva a integrálny ľudský rozvoj – práca, pravda a sloboda v digitálnej transformácii – nové formy nerovnosti, kontroly a technologického boja – civilizácia lásky ako alternatíva ku kultúre moci

Zhrnutie

Encyklika Magnifica Humanitas ponúka pohľad na ochranu ľudskej osoby v dobe umelej inteligencie a uznáva tým hlbokú epochálnu zmenu. Do centra kladie dôstojnosť ľudskej osoby ako kritérium, ktorým sa má riadiť technický pokrok. Sociálna náuka Cirkvi sprevádza tieto premeny a poukazuje na spoločné dobro, solidaritu a subsidiaritu ako základné orientačné body pre pochopenie a interpretáciu premeny, ktorá sa v súčasnosti odohráva. Ako alternatívu ku kultúre moci a vojny navrhuje civilizáciu lásky založenú na spravodlivosti, dialógu a spoločnej zodpovednosti

Sumár

Úvod – *Res novae* našej doby

Úvod k dokumentu Magnifica Humanitas začína programovým vyhlásením, ktoré udáva tón celej encyklike. Ľudstvo stojí na historickej križovatke, ktorá sa netýka len technického pokroku, ale samotného zmyslu rozvoja a ľudského spolunaživania. Text preto konštatuje, že „**veľkoleposť ľudstva, stvorené Bohom, stojí dnes pred rozhodujúcou voľbou: postaviť novú Babylonskú vežu alebo vybudovať sväté mesto, kde spolu prebývajú Boh a ľudia**“. Táto symbolická alternatíva hneď na začiatku predstavuje kontrast medzi stavbou založenou na moci a sebastačnosti a cestou spoločnej zodpovednosti a spoločnosti.

Každý generácii je zverená úloha formovať svoju vlastnú dobu, avšak každá doba čelí riziku, že vybuduje neľudský a ešte nespravodlivejší svet. Rozhodujúcim kritériom pre interpretáciu tohto historického úseku je antropologický a teologický charakter: chápanie ľudskej bytosti nemožno oddeliť od vtelenia, lebo „**len v tajomstve vteleného Slova nachádza ľudstvo skutočné svetlo**“. Bez tohto odkazu hrozí, že pokrok zredukuje osobu na funkciu, štatistický údaj alebo výkon.

Res novae našej doby, teda **veľké historické premeny, ktoré predstavujú výzvu pre kresťanské svedomie**, sú poznačené rýchlym rozmachom digitalizácie, umelej inteligencie a robotiky, ktoré majú hlboký vplyv na spoločenské štruktúry, rozhodovacie procesy a kolektívne vedomie. Technológia je uznávaná ako neoddeliteľná súčasť ľudského rozvoja, zakorenená v slobode a tvorivosti, avšak jej sila so sebou prináša novú a bezprecedentnú zodpovednosť. V tejto súvislosti text konštatuje, že „**ľudstvo nikdy predtým nemalo toľko moci nad sebou samým**“, čím zdôrazňuje naliehavosť nasmerovania tejto moci na spoločné dobro.

Biblické obrazy Babylonu a obnovy Jeruzalema tak ponúkajú kľúč k pochopeniu celého dokumentu: voľba nie je medzi prijatím alebo odmietnutím technológie, ale medzi jej využívaním, ktoré človeka oslabuje, a tým, ktoré ho chráni.

Kapitola 1 – Dynamický prístup verný evanjeliu

Dokument objasňuje **základnú metódu**, pomocou ktorej sa zameriava na premeny súčasnosti. **Sociálna náuka Cirkvi** sa nepredstavuje ako statický súbor pravidiel, ani ako ideologický systém, ktorý by sa mal vnucovať zvonku, ale ako živá tradícia, schopná interpretovať dejiny vo svetle evanjelia a sprevádzať ľudstvo v jeho konkrétnych okolnostiach. Vychádza z Cirkvi, ktorá sa nestavia mimo sveta, ale ktorá zdieľa cestu národov a uznáva dejiny ako miesto, kde sa evanjelium stretáva s ľudskou skúsenosťou.

Text zdôrazňuje, že sociálna náuka nie je neprimeraným zasahovaním do svetských záležitostí, ale vyjadruje vlastnú zodpovednosť Cirkvi voči spoločnému dobru, keďže je utvorená „**v Kristovi, ktorý je určitým spôsobom sviatosťou intímneho zjednotenia s Bohom a jednoty celého ľudského rodu**“. Z tohto uvedomenia pramení postoj načúvania a dialógu s jazykmi súčasnosti, čo nie je len sociologická pozornosť, ale autentické duchovné rozlišovanie.

V tejto súvislosti sa odkazuje na usmernenia Druhého vatikánskeho koncilu, podľa ktorých je úlohou Božieho ľudu „**pozorne načúvať, rozlišovať a interpretovať rôzne jazyky našej doby**“, aby mohla byť zjavená pravda hlásaná vo formách prispôbených historickým okolnostiam. Sociálna náuka sa tak javí ako dynamické dedičstvo, ktoré v priebehu času rastie, bez toho, aby opustilo podstatné jadro viery.

Táto kapitola sleduje vývoj sociálneho učenia Cirkvi od Leva XIII. až po súčasnosť a ukazuje, že nejde o repertoár technických riešení, ale ponúka „**princípy myslenia, kritériá rozlišovania a usmernenia pre konanie**“. Jeho úlohou nie je nahradiť politické a inštitucionálne zodpovednosti, ale podporovať spoločné rozlišovanie týkajúce sa premen, ktoré sa v súčasnosti odohrávajú.

Na záver sa zdôrazňuje, že pravda, ktorú Cirkev chráni, nie je majetkom, ktorý treba pevne držať, ale darom, ktorý treba v priebehu času zdieľať. Z tohto dôvodu sa konštatuje, že „**čas má prednosť pred priestorom**“, čím sa uprednostňuje iniciovanie procesov, ktoré sa môžu rozvíjať v priebehu dejín, pred okamžitým uchopením mocenských pozícií.

Kapitola 2 – Základy a princípy sociálneho učenia Cirkvi

Druhá kapitola začína opätovným prehľadom **základov a princípov** sociálnej náuky Cirkvi, ktoré sa považujú za rozhodujúce kritériá pre usmerňovanie rozlišovania v dobe umelej inteligencie. V centre tejto úvahy leží vízia ľudskej osoby zakorenená vo vzťahu: človek je stvorený na obraz Trojjediného Boha a je povolaný k spoločenstvu. Z tohto pochádza jeho dôstojnosť, ktorá predchádza akémukoľvek funkčnému, produktívnemu či spoločenskému hodnoteniu.

Encyklika rozlišuje rôzne rozmery dôstojnosti, zdôrazňuje však jeden rozhodujúci aspekt, ktorý nezávisí od okolností ani od individuálnych schopností. Jasne sa v nej uvádza, že existuje „hlbšia, dôležitejšia úroveň, ktorá spočíva v ontologickej dôstojnosti“, pričom sa spresňuje, že táto „**patrí každej ľudskej bytosti jednoducho na základe jej existencie**“. Táto dôstojnosť je základom „najvyššej hodnoty ľudských práv“, ktoré nie sú ústupkami moci, ale vyjadrením samotnej podstaty osoby, a robí z práva na život predpoklad pre každé iné právo.

Princípy sociálnej náuky sú založené na tomto antropologickom základe. Spoločné dobro sa nechápe ako súhrn individuálnych záujmov, ale ako výsostne vzťahová skutočnosť, definovaná ako „súbor podmienok spoločenského života, ktoré umožňujú združeniam a každému z ich členov dosiahnuť svoju vlastnú dokonalosť plnšie a ľahšie“.

Princíp **všeobecného určenia** dohier sa rozširuje aj na nehmotné a digitálne dobrá našej doby, zatiaľ čo subsidiarita chráni zodpovednosť jednotlivcov, rodín a sprostredkovateľských orgánov pred akoukoľvek nadmernou koncentráciou moci. Nakoniec sa solidarita vyzdvihuje ako skutočné uvedomenie si vzájomnej závislosti medzi jednotlivcami a národmi, zhrnuté vo výroku, že „**nikto sa nezachráni sám**“.

Všetky tieto zásady sa zbiehajú v **rámci integrálneho ľudského rozvoja**, ktorý má za úlohu podporovať každého človeka a všetky rozmery života, vrátane duchovného, spoločenského a ekologického.

Kapitola 3 – Technológia a nadvláda. Dôstojnosť ľudskej osoby tvárou v tvár sľubom umelej inteligencie.

Jadrom 3. kapitoly je analýza vzťahu medzi **technológiou, mocou a ľudskou osobou**, s cieľom zasadiť sľuby umelej inteligencie do kontextu širšej kultúrnej transformácie, ktorá sponchybňuje samotný zmysel pokroku. Technologický rozvoj je uznávaný ako prejav ľudskej tvorivosti, text však zároveň varuje pred rizikom, že sa stane absolútnym kritériom posudzovania, čo vedie k vzniku toho, čo text definuje ako **technokratický model**, schopný zredukovať realitu na to, čo je merateľné, vypočítateľné a optimalizovateľné.

V tomto kontexte sa umelá inteligencia javí ako mocný nástroj, schopný prinášať skutočné prínosy, ale aj zosilňovať formy nadvlády, ak je oddelená od etického a antropologického zamerania. Text varuje, že rast technickej moci sa automaticky nezodpovedá s dobrom, a pripomína, že „**silnejšie nemusí nutne znamenať lepšie**“. Rozhodujúcim kritériom je dôstojnosť osoby, a nie efektívnosť prostriedkov.

Základný rozdiel medzi ľudskou inteligenciou a umelou inteligenciou sa tiahne celou kapitolou. Hoci systémy umelej inteligencie dokážu napodobňovať určité jazyky a správanie, skutočne ľudská skúsenosť im zostáva cudzia. Text totiž uvádza, že „**umelé inteligencie nezažívajú život, nemajú telo, nezažívajú radosť ani bolesť a nepoznajú z vlastnej skúsenosti, čo znamenajú láska, práca a zodpovednosť**“. Z tohto dôvodu nemôžu prevziať morálnu zodpovednosť ani pochopiť konečný zmysel rozhodnutí, na ktorých tvorbe sa podieľajú. Riziko sa stáva obzvlášť závažným, keď sa umelá inteligencia podieľa na rozhodovacích procesoch, ktoré priamo ovplyvňujú životy ľudí, ich povesť, prístup k príležitostiam a právam. V takýchto prípadoch môže zdanlivá neutralita algoritmov viesť k vylúčeniu, ktorému je ťažké sa vyhnúť. Text varuje, že „**zverenie úplnej moci algoritmu rozhodovať o tom, kto si zaslúži a kto nie, znamená predefinovanie hraníc ľudských možností**“, čo má za následok stratu politickej a morálnej zodpovednosti.

Značná pozornosť je venovaná **kritike transhumanistických a posthumanistických** naratívov, ktoré pokrok interpretujú ako prekonávanie ľudských obmedzení. Týmto naratívom je protikladom vízia, v ktorej obmedzenie nie je chybou, ktorú treba odstrániť, ale konštitutívnym rozmerom osoby. Jasne sa uvádza, že „**ľudská bytosť sa nerozvíja napriek obmedzeniam, ale často práve prostredníctvom obmedzení**“, pričom sa v slabosti a zraniteľnosti rozpoznávajú miesta, kde prekvitajú vzťahy, starostlivosť a otvorenosť voči druhým.

Kapitola 4 – Ochrana ľudskosti v digitálnej transformácii: pravda, práca, sloboda

Táto úvaha sa zameriava na **praktické dôsledky digitálnej transformácie** na osobný a spoločenský život a identifikuje tri kľúčové oblasti, v ktorých je dnes ohrozené zachovanie ľudského rozmeru: **pravda, práca a sloboda**. Úvaha ukazuje, ako umelá inteligencia a digitálne technológie neovplyvňujú len nástroje, ale postupne formujú správanie, vzťahy a štruktúry spoločenského spolunažívania.

Prvým rozmerom, ktorým sa zaoberá, je pravda, uznávaná ako spoločné dobro nevyhnutné pre demokratický život. V digitálnom ekosystéme hrozí, že šírenie manipulovaných informácií, upravených obrázkov a polarizujúcich naratívov rozmazáva hranice medzi pravdou a lžou. Text upozorňuje na skutočnosť, že pravda nevzniká z technických automatizmov, ale z dôveryhodných vzťahov a spoločných praktík zodpovednosti, pričom pripomína, že „**kvalita verejnej komunikácie priamo závisí od spoločenskej dôvery**“. Pravda je teda prezentovaná ako krehká realita, ktorú je potrebné chrániť prostredníctvom kritického vzdelávania a zodpovedného využívania technológií. Druhou oblasťou je **práca**, opísaná ako základný aspekt ľudskej dôstojnosti a bežný spôsob účasti na spoločenskom živote. Automatizácia a umelá inteligencia ponúkajú reálne možnosti transformácie, so sebou však prinášajú aj významné riziká nestability a vylúčenia. Text varuje pred modelom rozvoja, v ktorom „**pracovníci sú často nútení prispôbovať sa rýchlosti strojov, namiesto toho, aby boli stroje navrhnuté tak, aby pomáhali pracovníkom**“. Keď sa efektívnosť stane dominantným kritériom, práca riskuje stratu svojej ľudskej a vzťahovej hodnoty.

Nakoniec sa text zaoberá otázkou slobody, ktorú ohrozujú jednak digitálne závislosti, jednak nové formy sociálnej kontroly založené na hromadnom zbere údajov. Technológie môžu neviditeľne ovplyvňovať voľby a správanie, čím obmedzujú priestor pre skutočne slobodné rozhodovanie. Z tohto dôvodu text jasne uvádza, že „**sloboda v digitálnom veku nie je len vnútornou záležitosťou: je to aj verejná otázka**“, ktorá si vyžaduje spravodlivé pravidlá, spoločnú zodpovednosť a vzdelávanie.

Všetky tri uvedené oblasti spolu ukazujú, že digitálna transformácia nie je neutrálna a vyžaduje si kolektívne rozhodnutie chrániť podmienky pre skutočne ľudský život, ktorý je schopný pravdy, dôstojnej práce a skutočnej slobody.

Kapitola 5 – Kultúra moci a civilizácia lásky

Konfrontácia medzi technologickou mocou a osudom ľudstva tu dosahuje svoj najdramatickejší bod. V jej centre stojí čoraz užšie prepojenie medzi **technológiou, mocou a násilím** v globálnom kontexte poznačenom krízou multilateralizmu a postupnou normalizáciou vojny. Technologické inovácie, a najmä umelá inteligencia, nielenže zvyšujú efektívnosť obranných systémov, ale hlboko ovplyvňujú samotnú podstatu konfliktov, urýchľujú rozhodovanie a vedú k tomu, že použitie sily je neosobnejšie a odtrhnuté od morálnej zodpovednosti.

Možnosť delegovať rozhodnutia o živote a smrti na automatizované systémy prispieva k zníženiu etického prahu pre použitie násilia a k rozmazaniu vnímania skutočných dôsledkov urobených rozhodnutí. V tomto rámci sa formuje skutočná **kultúra moci**, v ktorej účinnosť prostriedkov má tendenciu nahradiť morálny úsudok a ochrana civilistov je podriadená strategickej logike. Vzhľadom na túto skutočnosť text jasne konštatuje, že „**žiadny algoritmus nemôže urobiť vojnu morálne prijateľnou**“, čím opätovne potvrdzuje, že rozlišovanie v súvislosti s použitím sily sa nikdy nemôže zredukovať na technický výpočet.

Túto transformáciu sprevádzajú verejné naratívy, ktoré vykresľujú vojnu ako nevyhnutnú a dokonca potrebnú, čím zatieni historickú pamäť o jej dôsledkoch a otupujú svedomie. Ako alternatíva k tejto logike sa oživuje vízia civilizácie lásky, chápaná ako konkrétny historický projekt založený na spravodlivosti, bratstve a dialógu.

Civilizácia lásky prijíma perspektívu obetí za svoje kritérium posudzovania a uznáva diplomáciu a dialóg za bežné prostriedky budovania mieru. V tomto kontexte nie je mier znakom slabosti, ale náročnou a realistickou voľbou, lebo „mierom sa nič nestráca, vojnou sa stráca všetko“.

Záver – Duchovnosť pre našu dobu

Záverečná časť sa zameriava na **duchovný a teologický** rozmer, ktorý je základom celého priebehu encykliky a poukazuje na jej konečný zmysel. Kľúčovým prvkom tohto chápania je základné dogmatické tvrdenie, že „**Slovo sa stalo telom**“, udalosť, ktorá predstavuje rozhodujúce kritérium pre pochopenie veľkosti aj zraniteľnosti ľudskej bytosti. V dobe poznačenej sľubmi pokroku, ktorý je schopný prekonať každé obmedzenie, sa opätovne zdôrazňuje, že plnosť ľudskej existencie nevyplýva z technickej moci, ale zo vzťahu, v ktorom sa prelína sloboda, láska a milosť.

Navrhovaná perspektíva nikdy neoddeľuje duchovný rozmer od historického či spoločenského. Ľudstvo je povolané uvedomiť si, že je súčasťou väčšieho spoločenstva, v ktorom sa rozdiely neodstraňujú, ale slúžia na vytvorenie a obnovenie jednoty. V tomto svetle rezonuje Pavlov obraz zmiereného ľudstva, povolaného byť „**jedným telom v Kristovi**“, ako výraz bratstva, ktoré spája národy, kultúry a generácie.

Závazok chrániť ľudstvo vo veku umelej inteligencie sa tak vníma ako spoločná zodpovednosť. Žiadnu technologickú transformáciu nemožno plne prijať bez zmeny srdca a bez konkrétneho záväzku k spravodlivosti, solidarite a starostlivosti o najzraniteľnejších. História je opísaná ako dielo, ktoré sa stále tvorí, ako stavenisko, kde nič nie je definitívne dokončené a na ktorom je každý povolaný zohrávať svoju úlohu.

Obzor, ktorý túto nádej podopiera, sa odhaľuje v Máriinej piesni „**Magnifikat**“, ktorá je znakom logiky, ktorá prevracia mocenské vzťahy a uznáva hodnotu pokory. Z toho vyplýva záverečná výzva, aby sme sa rozhodli, akými staviteľmi chceme byť v dejinách: „**staviteľmi spoločenstva, nie architektmi Babylonu**“, aby ľudstvo nestratilo svoju veľkoleposť a aby svet spoznal v ľudskom srdci miesto, kde chce Boh prebývať.

Preklad poskytl Dikastérium pre podporu integrálneho ľudského rozvoja

www.humandevlopment.va - info@humandevlopment.va